

Norsk Presseforbund
Postboks 46 Sentrum

0101 OSLO

NORSK PRESSEFORBUND
Mottatt: 6.11.07
Arkiv:

Oslo, 5. november 2007.

VEDR. REVISJON AV VÆR VARSOM-PLAKATEN

Vi viser til forslaget til endringer i Vær Varsom-plakaten – pkt. 3.2 og nytt pkt. 3.11 som er sendt ut på høring i pressens organisasjoner.

På generelt grunnlag vil vi konstatere at det ikke er godtgjort at betalingsjournalistikken er utbredt og at det dreier seg om betydelige pengesummer, slik NP's utredningskomité hevder. Slik vi ser det er betalingsjournalistikk først og fremst knyttet til praksis i kjendisukepressen, og relativt sjeldent forekommende utover dette. I forbindelse med høringen om betalingsjournalistikk i juni 2007 ble det heller ikke fremlagt noen bred dokumentasjon for komiteens antagelser.

Det kan derfor reises tvil om problemet har et omfang som berettiger enda en revisjon av Vær Varsom-plakaten utover de eksisterende punkter som omhandler kildekritikk, omtanke, vern av privatliv. Det er en tendens de senere år til at man endrer plakaten hver gang det oppstår en interessant presseetisk debatt. Vær Varsom-plakaten bør være slik utformet at den generelt sett har lang holdbarhet.

Ette vår oppfatning går komiteen unødvendig langt i å legitimere kjendisukepressens betalingspraksis overfor såkalte kjendiser. "Vi kan heller ikke se det problematiske i at kjendiser eller folk i frie yrker får en slags kompensasjon for den tid man stiller til rådighet for mediene".

Dette utsagnet oppfattes av bl.a. Se & Hør som et klarsignal til å fortsette bladets utstrakte honorarpraksis på en måte som vil kunne få vidtrekkende konsekvenser for den øvrige norske presse som ønsker å være tilbakeholden med denne type betalingsjournalistikk. Vi vil derfor på det sterkeste advare mot at pressens organisasjoner setter et godkjent-stempel på denne type takstameter-policy fra kildenes side.

Vi forslår derfor at forslaget til endring av Vær Varsom-plakaten 3.2 avvises.

Vi har intet imot at plakaten inneholder en generell bestemmelse om at pressen som hovedregel ikke betaler kilder og intervjuobjekter for informasjon eller medvirkning. Vi er heller ikke uenig i at det skal vises moderasjon ved honorering for nyhetstips.

Dette kan godt nedfelles i et nytt pkt. 3.11 i Vær Varsom-plakaten. Vi er imidlertid ikke enig i behovet for å begrense hva slags opplysninger medier kan gi tipshonorar for.

En lang tradisjon

VG's TUSENTIPS har eksistert i over 35 år, og da VG betalte inntil 2000 kroner brutto for tips i starten av 1970-årene antar vi at dette kunne representere en relativt stor fristelse for mange lesere. Dette var da også hensikten!

I årene siden starten har tusentips-ordningen vært med å skape en helt unik kontakt mellom avisen og lesere over hele Norge. Denne kontakten har vært en sentral kilde til VG som nasjonalt nyhetsmedium, og utviklingen av Norges største avis med sterkt fokus på saker som engasjerer leserne.

Senere tok flere medier opp konkurransen om de beste tipsene fra leserne; Dagbladet, lokalaviser, TV2 og NRK, samt kjendisukepressen. VG har hatt en tilbakeholden policy med hensyn til honorarsatsene for nyhetstips, siden vi mente det var viktigere å honorere mange tips enn å gi kjempehøye honorarer for enkeltsaker. I dag er høyeste honorar for månedens beste tips 25 000 kroner brutto.

VG betaler i dag årlig ca 800 000 kroner til avisens tipssere, slik at her er det mange ordinære tusentips og honorarer av mer symbolsk karakter. VG redegjør hver måned for tipsutbetalingene i sine spalter. Vi har utviklet en egen tipsportal "2200" som sluser alle tips pr. SMS, MMS-bilder, video og E-post" inn til vår sentralredaksjon. I løpet av en måned kan vi få opptil 10 000 henvendelser gjennom denne portalen.

Det er åpenbart problematisk å gi en krystallklar definisjon av begrepet "moderasjon" i dette henseende, men vi formoder at VG's honorarpraksis for tipsgodtgjørelser vil ligge innenfor akseptabel praksis i fremtiden. Vi går også ut fra at betaling for bilder enten de leveres av profesjonelle fotografer eller lesere vil være gjenstand for honorering ut fra markedsmessige vilkår.

Det som volder oss sterkest besvær ved forslagene er formuleringen "Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til å handle i strid med egen samvittighet, eller til uberettiget å trå innenfor andres privatsfære." Denne inneholder tøyelige begreper som det virker umulig å håndheve konsekvent.

Viktig nyhetskilde

Praksis innenfor nyhetsjournalistikken tar ofte utgangspunkt i opplysninger om mennesker, opplysninger om både personers offentlige og private liv. Ikke sjelden oppstår sakene i krysningspunktet mellom disse.

Slik vi ser det kan ikke mediene slutte å motta tips om menneskers liv, heller ikke opplysninger av personsensitiv karakter. Selv om den journalistiske metode også må tilfredsstille alminnelige presseetiske krav, er det først og fremst bruken av personopplysninger som avgjør om en sak er innenfor eller utenfor det akseptable. Og her finnes det flere punkter i den eksisterende Vær Varsom-plakat, bl.a. om relevans, respekt og omtanke, som journalistikken kan måles opp mot.

Vi mener derfor at den foreslåtte setning i pkt. 3.11 både er vag og at den gir liten konkret anvisning av veien videre.

God nyhetsjournalistikk kan ikke avskjæres fra også å vurdere så vel taushetsbelagt som personsensitiv informasjon. Det er ikke noe nytt at pressen har kilder som lar slik informasjon

tilflytte redaksjonene, selv om det må karakteriseres som både kritikkverdig og uvanlig at medier har direkte tilgang til folks kredittkort- og bankkonti. Vi kan likevel ikke se at dette enkeltstående eksempel er så representativt at det berettiger en egen, ny formulering i Vær Varsom-plakaten, som vil bli gjenstand for alle mulige fortolkninger. Kildekritikken og presentasjonen vil igjen være avgjørende.

Et forslag

Vi noterer med tilfredshet at Landsstyret i Norsk Journalistlag og styret i Norsk Redaktørforening i alle tilfelle er kvitt "samvittighet" som målestokk i denne forbindelse. En formulering bør i tilfelle begrenses til at "Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger med oppfordring til at kilder skal gi fra seg personsensitivt materiale som faller klart inn under privatlivets fred".

Poenget med formuleringen må også være at den ikke er til hinder for å behandle slike opplysninger journalistisk når det har offentlig relevans.

Vi registrerer at Norsk Journalistlag vil gjøre punktet "Betaling for rettigheter skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling" til et eget punkt 3.12. Vi vil støtte dette siden formuleringen åpenbart tar sikte på å komme et helt spesifikt problem til livs. Derfor kan det virke fornuftig å holde dette adskilt fra formuleringer som tar sikte på å verne om privatlivets fred.

Med vennlig hilsen

Norsk Presseforbund
Postboks 46 Sentrum
0101 Oslo

5.11.07

Høringsuttalelse til forslag til endringer i art 3.2 og nytt pkt 3.11 i Vær Varsom-plakaten

1. Innledning

Se og Hør har i løpet av det siste året stått i sentrum for frisk debatt om presseetikk og journalistiske arbeidsmetoder. Spørsmålet om endringer eller tilføyelser i Vær varsom-plakaten har kommet opp i kjølvannet av Gunnar Bodahl-Johansens rapport og den åpne høringen i sommer. Derfor er det naturlig for oss å komme med innspill til det forslaget som nå har kommet fra komitéen som har vurdert enkelte spørsmål knyttet til vederlag til kilder eller intervjuobjekter.

I en svært mangfoldig mediehverdag er det viktig å komme fram til regler som ikke hindrer den enkelte redaksjon i å gjøre frie, redaksjonelle vurderinger. Norske redaksjoners tipsordninger er svært viktige for å sikre løpende nyhetsrapportering fra lukkede deler av samfunnet, ikke minst fra samfunnseliten.

Etter Se og Hørs oppfatning lider komitéens forslag av vesentlige svakheter på flere plan.

For det første er det meget uklart hvilken type "betalingsjournalistikk" forslaget er ment å ramme. Det som kanskje kan oppfattes som den største trusselen mot fri nyhetsformidling innen nyhets- og underholdningsjournalistikken – kjøp av eksklusive rettigheter til sportsarrangementer – er i høringsutkastet unntatt uten at dette er drøftet eller fremgår av bestemmelsens ordlyd.

For det andre er reglene meget vage og upresise. Presseetikk er noe som må praktiseres fra dag til dag i den enkelte redaksjon. Det kreves klare kjøreregler. I verste fall kan uklarhetene og mangel på presisjon ramme den enkelte redaksjons rett til selv å sette premissene for sin løpende nyhetsrapportering.

For det tredje må norske presseetiske kjøreregler være tilpasset det internasjonale nyhetsbildet. Sett i et internasjonalt perspektiv er vederlag for innhenting og bruk av redaksjonelt materiale velkjent og akseptert, i alle fall i alle vestlige demokratier.

Innsnevringer i retten til å yte eller motta vederlag krever særskilt begrunnelse, fordi dette rammer den alminnelige handlefrihet og kontraktsfrihet i et åpent informasjonssamfunn.

Alle regler må utformes slik at de ikke blir misbrukt av enkeltpersoner eller grupper, eller i forbindelse med skiftende samfunnsforhold. Slik utkastet nå er utformet, åpner det for en uforutsigbar praksis fra PFU med store muligheter for å forfølge en pressefiendtlig og mediepessimistisk agenda.

2. Fri nyhetsformidling må ses i et internasjonalt perspektiv

Det er en krevende oppgave å lage etiske retningslinjer. Vi må kunne forvente at de som påtar seg en slik oppgave løfter blikket ut over sin egen nesetipp.

Våre naboland Danmark og Sverige har ingen tilsvarende bestemmelser i sine presseetiske regelverk. Vi drister oss til å spørre om komitéen har innhentet materiale og erfaringer fra våre naboland, som i likhet med Norge kjennetegnes av et mangfoldig og livlig mediebilde.

Også Storbritannia preges på godt og vondt av stort mediemangfold. De britiske tabloidavisene er mer pågående og hardtslående enn hele Akersgata og Se og Hør til sammen noen gang har vært i nærheten av. For britene er regler av denne art likevel helt uaktuelle.

Britenes Code of Practice rammer i art 15 og 16 utelukkende det å yte vederlag til vitner i straffesaker og dømte kriminelle, og er meget presist og klart utformet.

Stemningsbølger og blaff av indignasjon over moderne underholdnings- og kjendisjournalistikk, danner et svakt fundament for nye, særnorske regler som kan stille oss i klassen med autoritære og mediefiendtlige regimer som bruker ethvert påskudd for å kneble fri nyhetsformidling.

Det vil på denne bakgrunn være nærmest skandaløst å lage særnorske regler uten å undersøke internasjonal praksis nøye. Komitéen er ikke i nærheten av å problematisere dette spørsmålet. Utredningsarbeidet er på dette punkt elendig og preget av hastverk.

Norske myndigheter har flere ganger blitt smekket over fingrene fra Strasbourg-domstolen for å ha lagt uakseptable restriksjoner på fri nyhetsformidling. Skal det nå bli pressens egne organisasjoner som innfører kjøreregler helt i utakt med internasjonale normer og det internasjonale nyhetsbildet?

Etter Se og Hørs oppfatning er det umulig å lage særnorske regler i et internasjonalt mediebilde der eksklusivitet og rettighetskjøp er helt vanlig. Skal et brudepar nektes å selge eksklusive rettigheter til sin eget bryllupsfest? Skal TV-selskapene nektes å by på enerett til fotballkamper og stjernespekkede friidrettsstevner? Skal det bli forbudt å kjøpe private bilder fra en klatreekspedisjon i Himalaya?

3. I hvilke situasjoner er det aktuelt å yte vederlag?

Høringsutkastet makter ikke å definere klart i hvilke situasjoner det kan være aktuelt å yte vederlag for redaksjonelt materiale. For den presseetiske debatten ville det ha vært en fordel med mer presise utgangspunkter. Her er noen typetilfeller:

3.1 Opphavsrettslig enerett til eksklusive bilder og spesielle begivenheter

For det første kjøper alle store medier innen underholdnings- og kjendisjournalistikk ofte enerett til eksklusivt reportasjestoff og bilder, både fra billedbyråer og frilansere. I tillegg kjøpes ofte enerett til eksklusivt stoff og bilder til spesielle begivenheter og arrangementer som dekkes av egne medarbeidere, som bryllupsfester og premierefester.

Det er viktig å presisere at kjøp av slike rettigheter ikke forhindrer eller utestenger andre medier fra løpende, regulær nyhetsreportasje. Det står enhver fritt å dekke festen eller begivenheten fra utsiden. Som kjent verner allerede VVP art 1.3 om fri informasjonsformidling og fri adgang til kildene.

Et godt eksempel fra Se og Hørs egen praksis er Ole Einar Bjørndalens bryllup i Italia, der enhver kunne fotografere utenfor kirken eller festen, men der vi hadde enerett til de helt spesielle bildene som brudeparet ellers ville hatt krav på å kunne holde for seg selv.

Internasjonalt er bryllupet mellom Michael Douglas og Cathrine Zeta-Jones et eksempel på det samme: Domstolen i London aksepterte fullt ut Hellos helt legitime rett til å inngå en avtale som sikret eksklusiv rett til bildene inne fra festen. Øvrige medier måtte dekke begivenheten fra utsiden.

Denne praksisen kan sammenliknes med det at TV-selskaper kjøper bilderrettighetene til spesielle sportsarrangementer. Hvorfor vil komitéen lage kjøreregler som kan ramme slik kjendisjournalistikk, men ikke sportsarrangementer?

3.2 Betaling for spesielle reportasjer

For det andre betales ofte kjendiser, særlig artister, for å stille opp i spesielle reportasjer. Det typiske eksempelet er hjemme-hos reportasjer, som naturligvis ikke kan lage uten samtykke fra den det gjelder.

Hva er bakgrunnen for denne praksisen? Det ene er at den som omtales har et rimelig krav på kompensasjon for den tiden det tar å stille opp til intervjuer og bilder. Det andre er at mange medier – Se og Hør inkludert – har et konsept som er basert på å rapportere "tett på" kjendisers liv. Dette byr ofte – som vi selv har erfart – på avveininger mellom eksklusive saker og hensynet til privatlivets fred.

Med en avtale om enerett i ryggen, vil den som eksponeres i dekningen være trygg på at privatlivet respekteres.

Heller ikke i slike saker er øvrige medier avskåret fra å drive løpende nyhetsrapportering. Det kan dreie seg om personlig pregede intervjuer, basert på livserfaringer som mediene ikke har noe "krav" på å dekke. Den som da stiller opp, må selvsagt kunne gjøre dette for det mediet han eller hun foretrekker. Som Presseforbundets generalsekretær Per Edgar Kokkvold selv har uttrykt det: "Å betale for den lånte tiden til frilansere er akseptabelt og trenger ikke rammes".

I forlengelsen av dette mener vi det i enkelte situasjoner er rett og rimelig at "vanlige" enkeltmennesker som stiller opp i helt spesielle settinger, honoreres for dette. Ofte kan dette være mennesker som har opplevd livskriser eller dramatiske hendelser. Vær Varsom-plakaten har allerede regler som er relevante for slike situasjoner.

Men er det slik at en kjendis eller en "vanlig" person som bidrar med sin historie, med dette fristes til å handle i strid med sin egen samvittighet? Eller er det rett og slett slik at det å gi eller motta honorar for informasjon eller medvirkning i utgangspunktet ligger innenfor rammen for den enkeltes handlefrihet i et demokratisk samfunn?

3.3 Tipshonorar

En tredje kategori er tipshonorarer. Selv om det bare delvis kommer fram i ordlyden i forslaget til ny art 3.11, kan det se ut som om dette har vært i sentrum for komitéens tankevirksomhet.

Tipshonorar er en helt vanlig og akseptert praksis i norsk og internasjonal presse.

I Se og Hør har vi aldri lagt skjul på at vi betaler godt for tips som blir brukt i våre reportasjer. Også andre store medier bruker tipsinstituttet bevisst i kampen om å motta de gode og eksklusive nyhetssakene. Uten tipshonorarer vil stofftilfanget til norske medier kunne innsnevres i betydelig grad, noe som vil være meget uheldig i et åpent og fritt informasjonssamfunn.

Tipsinstituttet er en garanti for at pressen får fram nyheter og reportasjer som ikke er tilrettelagt og presentert av offentlige myndigheter, næringslivsaktører eller mektige interessegrupper. Slike aktører setter premissene for nyhetsbildet i mange toneangivende medier.

Samtidig er vi fullt ut klar over at de vanlige kravene til kildekontroll og motivkontroll til fulle gjelder der den som tipser mottar betaling for dette. Regler om dette er nedfelt i VVP art 3.2.

4. Nærmere om komitéens forslag

4.1 Forslaget til nytt ledd i art 3.2

Som nevnt ovenfor inneholder art 3.2 allerede regler som sikrer kildekritikk og motivkontroll. Reglene er strenge, og både etter PFUs praksis og i rettssalen ser vi at det har stor betydning å utvise synlig kildekritikk. I Tønsberg Blad-saken uttalte Høyesterett at bruk av anonyme kilder stiller ekstra krav til aktsomhet.

Slik sett er forslaget i bunn og grunn forholdsvis ukontroversielt. Når vi likevel vil kommentere ordlyden nærmere, er det fordi den illustrerer komitéens håndverk og prinsipielle overlegninger.

For skal ikke kravene til kildekritikk være nøyaktig de samme enten det dreier seg om "betalt informasjon" eller ikke? Stilles det lavere krav til aktsomhet når en kilde ikke får betalt, men drives av hevnmotiver eller ren skadefryd?

Etter vår oppfatning må kilden, kildens informasjon og kildens motiver gås nøye etter i sømmene enten det betales tipshonorar eller ikke. Hva med profesjonelle tipsere, som PR-rådgivere og lobbyister? De får betalt for sine tips fra andre enn mediene selv, men skal man være mindre aktsom i forhold til disse?

Se og Hør ønsker å lage et levende og fargerikt redaksjonelt redaksjonelt produkt. Mange andre medier ser ut og ter seg som en speilvendt utgave av Norges offentlige utredninger. Problemet kan være at deres tipsere får betalt av andre oppdragsgivere, ikke av mediet som mottar tipset.

Vi kan ikke se at det er noe mindre aktverdig ved å gi et saftig tipshonorar for et skikkelig godt tips, enn at en kommunikasjonsrådgiver hever en sjekk fra et legemiddelfirma for å sikre omtale i TV 2, Bergens Tidende eller Dagbladet.

Vi kan på denne bakgrunn ikke se at forslaget bidrar til annet enn uklarhet. Det kan minne om litt uklare lovforslag fra politikere som føler at "noe må gjøres" når de føler seg opprørt over en sak de har lest om i avisen.

Komitéen setter selv ord på dette, når den avslutningsvis i klartekst oppgir frykt for endringer i lovverket som en viktig drivkraft. Hvis det er slike fryktreflekser som har drevet arbeidet framover, må vil i alle fall kunne forvente en noe større presisjon og kvalitet over regelutkastet.

4.2 Forslaget til ny art 3.11

Forslaget bærer preg av en tankegang om at tipsere anses som "tystere". For oss er dette en mediepessimistisk og tankefjern tilnærming. Motivet til den som tipser en redaksjon om en sak, kan være vidt forskjellig. Vi kan like lite som noen andre utelukke at noen tipser ut fra en økonomisk drivkraft. Det hører normalt til kildekontrollen å vurdere en tipsers motivasjon og drivkraft.

Forslaget reiser en rekke spørsmål som henger i løse luften. Lovteknisk sett er ordlyden bortimot en katastrofe.

Vi oppfatter av første setning at hovedregelen er at pressen ikke skal betale kilder og intervjuobjekter for informasjon eller medvirkning, men at det kan gis et tipshonorar under forutsetning av at dette anses som "moderat".

Ut fra ordlyden forbys altså alle former for betaling utover "moderate" tipshonorarer. Men i høringsutkastet forutsettes det imidlertid at enkelte former for vederlag skal være tillatt. Her nevnes kjendiser, folk i fire yrker, feriereiser til Gran Canaria osv. Er denne oppregningen uttømmende? Er feriereiser til Gran Canaria nevnt fordi dette er en vanlig form for honorarer i TV 2?

Dette blir imidlertid bagateller i forhold til at komitéen uten videre fastslår at sportsrettigheter er unntatt fra utkastet. Denne avgrensningen fremstår som helt vilkårlig sett i forhold til rettighetsavtaler innen underholdnings- og kjendisjournalistikk.

Vi velger å henge bjella på katten: TV 2 er Norges fremste eksponent for betalings- og sjekkheftejournalistikk. Kanalen betaler som kjent enorme summer for å sikre seg slike

rettigheter, noe mange oppfatter som problematisk. Men komitéen våger ikke ta i denne problemstillingen med ildtang.

Under sommerens høringer brukte PFUs medlemmer, under ledelse av TV 2s Odd Isungset, knallhardt skyts mot Se og Hør. Våger PFU å bruke like hardt skyts mot sportsmarkedet, eller er det nå enighet om at dette området skal totalfredes når den nye art 3.11 skal praktiseres? Det er ikke gitt at PFU er enig med komitéen at sportsrettigheter skal unntas, og det er heller ikke gitt at utvalget vil følge de øvrige forsøkene på presiseringer fra komitéens side.

Så går vi over til neste setning i forslaget. Det må være bortimot historisk at spørsmålet om det enkelte menneskes samvittighet gjøres til en presseetisk rettesnor, og det er helt utrolig at komitéen - kort tid etter at vi har fått egne lovregler om varsling - vil foreta avgrensninger med et slikt utgangspunkt.

Flere store og eksplosive nyhetssaker de siste årene må antas å være utløst av mennesker som har vært drevet av hevnmotiver, som handler for å skade andre eller for å sikre egne interesser. Noen har helt sikkert valgt å tipse mediene fordi de kan motta et tipshonorar. Mange tipsere vil også kunne komme i konflikt med kravene til lojalitet overfor egen arbeidsgiver. Men er dette i utgangspunktet medienes problem i et fritt og åpent informasjonssamfunn?

Vil alle de som har bidratt til mediene dekning av Hydros opsjonssak og avsløringene av de hemmelige kontiene i Sveits komme uplettet gjennom komitéens samvittighetstest? Var det berettiget eller uberettiget å brette ut privatsfæren til Hydros kommunikasjonsdirektør? Ville Hydro, dersom vi i sommer hadde hatt en slik bestemmelse, kunne klage til PFU fordi mediene hadde betalt tipsere som fortalte om direktørens familieforhold? Etter bestemmelsens ordlyd vil alle disse forholdene kunne ende med domfellelse i PFU.

Like uklart og skjønnsbetont vil det være hva som er "uberettiget" når det gjelder "andres privatsfære". Noen vil kunne mene, kanskje også innad i PFU, at all omtale av personlige eller private forhold vil være uberettiget.

Vi stiller oss spørrende til at komitéen innfører nye og uklare skjønnskriterier knyttet til de vanskelige avveiningene mellom ytringsfrihet og privatlivets fred. Vi har allerede et tilfredsstillende rettslig rammeverk rundt vernet om den enkeltes privatliv, og spørsmålet har flere ganger kommet opp for domstolene. Også Vær Varsom-plakaten har regler som verner privatlivet, jfr art 4.3, og PFU har en rikholdig praksis rundt denne bestemmelsen.

Vi vil advare mot å vedta en bestemmelse som er overlesset av vage og skjønnspregede formuleringer. Vi har allerede et rettslig og presseetisk rammeverk som fullt ut kan anvendes også i de situasjoner komitéen omtaler.

Til styret i Norsk Presseforbund

Høring:

Forslag til endringer i Vær Varsom-plakaten – pkt. 3.2 og nytt pkt. 3.11

Høringssvar fra Den Norske Fagpresses Forening

DNFFs hovedstyre behandlet det fremlagte forslaget fra NPs komité i sitt møte 16. oktober. Vedtaket lyder:

DNFF støtter det fremlagte forslag til endringer i Vær Varsom-plakaten, men legger ved synspunktene fra FRF som en orientering.

Vi vil samtidig viderebringe et innspill som er kommet fra styret i Fagpressens Redaktørforening, FRF. Administrasjonen i Fagpressen åpnet for innspill fra FRF i forkant av styremøtet. FRF har en avvikende konklusjon med noen synspunkter som vi ønsker å bringe videre til NP, selv om DNFFs høringsuttalelse ikke endres:

FRF-leder Barth Tholens skriver:

“Vi mener at det er en paradoks at komiteen sier ja til betalingsjournalistikk og samtidig oppfordrer de som betaler å være "spesiell aktsom ved behandling av betalt informasjon".

Journalisten/redaksjonen skal altså først forhandle med kilden om en passende pris - og deretter skal den samme redaksjonen ikke stole på den informasjonen som nettopp er kjøpt. (3.2)

På samme måte heter det i pkt 3.11 at det er "uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til å handle i strid med egen samvittighet, eller til uberettiget å trå innenfor andres privatsfære".

Etter vårt skjønn er det det samme som å si at det er lov for bistandsarbeidere å kjøpe sex fra prostituerte i Afrika, bare man sikrer at de prostituerte ikke gjør det mot sin egen vilje.

Altså: Når man først sier ja og åpner for klekkelig betaling ("utover moderate honorarer for nyhetstips") av kilder i visse situasjoner, så virker det helt illusorisk at journalister skal kunne skille støe kilder fra ustøe kilder. Og er ikke nettopp selve formålet med betaling av kilder at kildene skal røpe noe som per definisjon ligger enten i privatsfæren eller lojalitetssfæren?"

Oslo, 1. november 2007

Med vennlig hilsen

DEN NORSKE FAGPRESSES FORENING

Even Trygve Hansen
adm. direktør

MAGASIN- OG UKEPRESSEFORENINGEN

Oslo, 2.11.07

Høringsuttalelse om endringer i VVP fra Magasin- og Ukepresseforeningen

Magasin- og Ukepresseforeningen (MUF) støtter arbeidet med å holde bevisstheten rundt etiske og pressepolitiske problemstillinger høy i norske medier. Spørsmål rundt betalingsordninger og effekten av disse er blant slike spørsmål.

MUF mener det er fortjenestefullt at Norsk Presseforbund har nedsatt en komitee for å vurdere om det er behov for egne punkt rundt betalingsordninger i Vær Varsom-plakaten (VVP). Likeledes er det positivt at komiteen har søkt å finne klargjørende formuleringer rundt disse problemstillingene.

Samtidig er MUFs grunnholdning at jo flere punkter og detaljer VVP får, jo mer utvannet blir hovedprinsippene. I tillegg vil økt detaljering kunne medføre at man lettere vil kunne lese plakaten slik at "det som ikke er nevnt spesielt er ok." Etter MUFs syn bør det derfor være et viktig poeng å holde plakaten på et så overordnet nivå som mulig, og heller la praksis i PFU utforme den praktiske tolkningen av plakaten.

Betaling

I innstillingen fra VVP-komiteen heter det:

"Komiteen vil innskjerpe den hittil uskrevne hovedregelen om at pressen ikke skal betale for informasjon eller medvirkning, men vil advare mot å vedta for strenge regler." Dette er en grunnholdning som også MUF støtter opp om.

MUF ser at det kan være grunn til å presisere at det kan være grunn til å være særlig aktsom i forhold til informasjon som gis fra kilder som mottar betaling og/eller vederlag for dette. Samtidig viser innstillingen fra komiteen at det er legitimt at det gis kompensasjon til en del intervjuobjekter for å stille opp til intervju. I innstillingen klargjøres også at det ikke noe prinsipielt hinder for at medier kan invitere mennesker de ønsker å lage reportasjer om - for eksempel fra sydligere strøk - med på betalte turer til slike omgivelser. Innstillingen forstås også som en erkjennelse av at økonomisk kamp og budgivning mellom ulike medier om hendelser og/eller bilder er kommet for å bli i Norge, slik det for lengst er etablert praksis internasjonalt. I så henseende er innstillingen en fortjenestefull oppdatering til dagens pressepolitisk virkelighet

Komiteen skriver: "Vær Varsom-komiteen ønsker med sitt forslag å understreke at problemet oppstår når pressen gjennom sjenerøse betalingsordninger får mennesker til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort, og som ofte også strider mot deres samvittighet. Vi ønsker å understreke gjennom Vær Varsom-plakaten at det er presseetisk uakseptabelt ved hjelp av honorarer eller andre ytelser å overskride personlige eller etiske grenser de ellers ville ha vernet om."

MAGASIN- OG UKEPRESSEFORENINGEN, TOLLBUGT, 27, 0157 OSLO,

E-POST: KET@MUF.NO, TELEFON: +47 97 67 12 54, ORG.NR: 980043304

MUF oppfatter at komiteen har søkt å finne avgrensning på hva og hvor mye mediene kan betale tipsere og intervjuobjekter. Men komiteen oppnår ikke å finne klare grenser og definisjoner for hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt å betale for, enn si betalingens størrelse. Så lenge man ikke tar prinsipiell avstand fra all form for betaling – hvilket det er unison enighet om at man ikke kan gjøre – er det også vanskelig å trekke slike gresedragninger.

De enkelte forslagene

Nytt siste ledd pkt. 3.2

Komiteen foreslår et nytt siste ledd i nåværende pkt 3.2:

”Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Dersom anonyme kilder tas i bruk, eller redaksjonen tilbys eksklusivitet, må det stilles særlig strenge krav til kildebruk. Vær spesielt aktsom ved behandling av betalt informasjon.”

Når det gjelder tillegget til gjeldende pkt. 3.2 mener MUF det er grunn til å presisere at man skal utvise aktsomhet overfor all informasjon, uavhengig av hvilke motiver som driver informanten. At man skal være spesielt aktsom ved behandling av betalt informasjon er et viktig poeng, og ved å føye til dette signaliserer man også en holdning til betalt informasjon.

Konklusjon: Forslaget støttes.

Nytt pkt. 3.11

Komiteen foreslår et nytt pkt. 3.11:

”Ut over moderate honorarer for nyhetstips, skal pressen som hovedregel ikke betale kilder og intervjuobjekter for informasjon eller medvirking. Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til å handle i strid med egen samvittighet, eller til uberettiget å trå innenfor andres privatsfære. Betaling for rettigheter skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling.”

Vær Varsom-komiteen ønsker med sitt forslag å understreke at problemet oppstår når pressen gjennom sjenerøse betalingsordninger får mennesker til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort, og som også kan stride mot deres samvittighet.

Når det gjelder forslaget til nytt pkt. 3.11 mener MUF at første del av denne er for upresis. For det første er det umulig å ta konkret stilling til hva som er ”moderat” – om dette skal tallfestes til rede kroner, om et eventuelt beløp skal indeksjusteres per år eller hvordan det skal håndteres.

Ut fra en prinsipiell holdning er det også vanskelig å skulle vurdere kildens motiver. Etter vårt syn er ikke nødvendigvis et økonomisk motiv så mye mer kritikkverdig enn for eksempel et hevnmotiv.

MUF viser til våre innledende bemerkninger om å tilstrebe at Vær Varsom-plakaten holdes på et prinsipielt og overordnet nivå. Etter MUFs syn vil VVP-komiteens forslag til nytt punkt 3.11 kunne bidra til en motsatt utvikling.

Konklusjon: Forslaget støttes ikke.

Komiteen inviterer høringsinstansene til innspill rundt hensynet til den frie nyhetsformidlingen ved salg og kjøp av rettigheter.

Det vises til bestemmelsen i Vær Varsom-plakatens pkt. 1.3, andre ledd: "Den (pressen) kan ikke gi etter for press fra noen som vil hindre åpen debatt, **fri informasjonsformidling og fri adgang til kildene**".

Ut fra samme begrunnelse som ved punkt 3.11 mener MUF Vær Varsom-plakaten ikke bør ha større detaljeringsgrad på dette. MUF har ingen forslag til endringer.

Mvh

Karen Eldbjørg Toven
Direktør Magasin- og Ukepresseforeningen

Norsk Presseforbund
Postboks 46, Sentrum
0101 Oslo

Deres ref.: 200705911

Vår ref.: pab

Oslo, 05.11.07

Høring – betalingsjournalistikk

Vi viser til høringsbrev.

Mediebedriftenes landsforening (MBL) vil innledningsvis peke på viktigheten av å holde bevisstheten rundt etiske og pressepolitiske problemstillinger på et høyt nivå i mediene. I denne sammenheng er den type arbeid som komiteen har utført viktig og nødvendig.

Vi er imidlertid av den oppfatning at jo flere punkter og detaljer som blir presisert i Vær Varsom-plakaten, jo mer utvannet blir hovedprinsippene. De presseetiske vurderingene må skje løpende og konstant hos alle som driver redaksjonelt arbeid. Dersom plakaten utvikler seg til å bli en "smørbrødtype" med detaljpunkter som man bare må sjekke ut mot risikerer vi at noe av det løpende og viktige bevisstheten rundt presseetiske spørsmål forsvinner. Vi er derfor opptatt av å holde plakaten formuleringer på et så overordnet nivå som mulig, og heller la praksis i PFU utforme den praktiske tolkningen av plakaten.

Når det gjelder forslaget til ny siste setning i gjeldende pkt. 3.2 har vi ingen merknader. At man skal være spesielt aktsom ved behandling av betalt informasjon er et viktig poeng, og ved å tilføye dette signaliseres det at man må ha en bevisst holdning til betalt informasjon.

Komiteen foreslår også et nytt punkt 3.11. Etter vårt syn er dette forslaget både upresist og detaljert. Deler av bestemmelsen er også dekket opp av gjeldende pkt 1.3 (*"Pressen skal verne om ytringsfriheten, trykkefriheten og offentlighetsprinsippet. Den kan ikke gi etter for press fra noen som vil hindre fri og åpen debatt, fri informasjonsformidling og fri adgang til kildene."*) MBL er av den oppfatning at man istedenfor å vedta den foreslåtte bestemmelse bør holde fast på det ulovfestede prinsipp om at man ikke skal betale for informasjon.

Med vennlig hilsen

Arvid Sand
Mediebedriftenes landsforening

TV 2 AS

Norsk Presseforbund
Postboks 46, Sentrum
0101 Oslo

Oslo, 5. november 2007

Høringsrunde om betalingsjournalistikk

Innledning

Vi viser til utsendelse 1. oktober d.å.

Innledningsvis vil TV 2 bemerke at generelle tabloide betegnelser som "betalingsjournalistikk", "sjekkheftejournalistikk" o.l. ikke alltid er egnet som grunnlag for diskusjon av sammensatte problemstillinger. De har i seg selv en valør som automatisk gir svaret. Alle vil formodentlig mene at fenomener som navngis slik er negative. Begrepene kan imidlertid dekke en rekke forskjellige forhold, og handlingene som faller inn under betegnelsene kan ha en rekke forskjellige konsekvenser.

TV 2 har også tidligere pekt på problemene som følger ved at man i NPs regelsett ikke markerer forskjellen mellom journalistikk og annet materiale som samlet faller inn under området redaksjonelt materiale eller redaksjonell virksomhet. Dette er et særlig viktig tema ved vurderingen av de etiske reguleringer som behandles i innstillingen, og da kanskje særlig knyttet til spørsmålet om erverv av rettigheter.

Forsterket aktsomhetskrav?

TV 2 støtter understrekningen av aktsomhetselementet hvor man har betalt for informasjon. Generelt legger TV 2 vesentlig vekt på at man i tråd med prinsippene om kildekritikk og opplysningskontroll, må vise særlig aktsomhet hvor betaling kan fremstå som begrunnelse for at en kilde gir informasjon.

Slik vi oppfatter det vil pkt. 3.2. ut over alminnelig aktsomhet/varsomhet løfte frem tre situasjoner som kaller på særlig varsomhet; anonyme kilder, kilder/informasjon som tilbys redaksjonen eksklusivt og kilder som gir sin informasjon motivert av betaling fra redaksjonen. Vi synes ikke det gir en korrekt vinkling å fremheve "betalt informasjon" som et felt som kaller på større aktsomhet enn de to andre.

TV 2 foreslår derfor at 3.2, forslagens to siste setninger, samles og gis slik ordlyd:

Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder, ved behandling av informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet og ved behandling av informasjon som er gitt fra kilder mot betaling.

Forslag om nytt 3.11

TV 2 bemerker generelt at man her fremmer et forslag som reiser/dekker en rekke problemstillinger.

For det første stiller vi spørsmål ved bruken av "moderate honorarer for nyhetstips". Slik TV 2 ser dette sikter man her mot de såkalte tipstelefonene o.l. som er rettet mot det alminnelige publikum. Vi vil imidlertid mene at slike "tipshonorarer" slik reguleringens ordlyd er, vil dekke en rekke situasjoner - fra innringere av informasjon om at "trafikken går trådt" til profesjonelle informasjonssamlere som ikke selv utformer det redaksjonelle materialet, men kun lever av å samle og stille til rådighet informasjon. Vi ser at utkastet ved å bruke "som hovedregel" kan åpne for noe annet enn "moderate honorarer", men vil mene at reguleringene om de settes inn bør gi noe mer konkret uttrykk for hvor langt hovedregelen når.

En rekke redaksjonelle produksjoner forutsetter nær sagt nødvendigvis, betaling til kilder og/eller medvirkere. Dette er kanskje et mer sentralt trekk for produksjonen av video/film/TV enn for dem som arbeider i skrevne medier. Medvirkningen i AV-mediene er ofte langt mer krevende tidsmessig. Medvirkning kan også ofte fremstå som mer arbeidskrevende og potensielt mer belastende for den enkelte person. Dette i motsetning til å gi informasjon og en kortere uttalelse til en avis, typisk over telefon, som så arbeides inn i en skrevet artikkel.

Vi noterer at utvalget i sine etterfølgende merknader "vil innskjerpe den hittil uskrevne hovedregelen om at pressen ikke skal betale for informasjon". Hva denne "uskrevne hovedregelen" går ut på synes uklart og det kan reises spørsmål om det finnes en hovedregel som beskrevet, eller om det ikke snarere finnes elementer av en slik skepsis på særlige sensitive områder. Forslaget innebærer slik vi ser det, at man nå innfører en etisk generell norm på et område som langt fra har vært klart.

Vi noterer naturligvis også at utvalget nevner en del situasjoner hvor man mener det kan betales:

- Påspandere tur til Gran Canaria på en kjendis og familien.
- Betale for nyhetstips
- Betale for billedmateriale. Lyd eller videoopptak, mms-bilder, filmer eller lignende
- Betale "frilansere" for innsendte artikler "eller annet materiale".

TV 2 s erfaring med de konkrete situasjoner knytter seg ikke bare til problemer ved at man gjennom betaling kan friste mennesker til å overskride "personlige eller etiske grenser", men også til at betaling til kilder og deltagere, i konkrete tilfeller, kan svekke det redaksjonelle produkt, og typisk tilliten til det som publiseres. I TV 2 har man fra tid til annen også diskutert spørsmålet om man i dette lys, også bør gi seerne opplysning om at det er betalt for medvirkningen, (ofte med den konsekvens at en kilde da nekter å fremtre).

I den snevre nyhetsjournalistikk ser man bare unntaksvis at det betales, men en mer eller mindre generøs dekning av faktiske utgifter til transport, til fremfinning av informasjon som

bakgrunn for intervju/medvirkning, dekning av tapt arbeidsfortjeneste i større eller mindre grad (overtid) er ikke ukjente vilkår i forhold til kilder som kanskje har en mer profesjonell holdning enn kilder som søker personlig rampelys, som motiveres av interesse i en eller annen form for gevinst (innsidehandlere) eller som rent ut drives av et mer eller mindre sterkt hevnmotiv.

Vi er i tvil om det faktisk at det betales alltid tilsier en større varsomhet enn ved en rekke andre forhold som inngår i kildekritikken. Vi finner det også noe enkelt å generalisere slik utvalget gjør i sin innstilling.

Det er nok korrekt at "toneangivende norske medier nekter - eller nøler" (kanskje helst det siste) – med "å betale for viktig informasjon, selv når dette er eneste måte å få informasjonen på". TV 2s oppfatning er imidlertid at denne nølingen i stor grad er situasjonsavhengig og en del av en langt mer sammensatt vurdering, som i siste instans må avgjøres av redaktøren.

På den annen side ser vi også klare kostnadmessige begrunnelser for at mediene så å si kollektivt, skal bestemme at man ikke skal la det spre seg en forventning, kutyme eller sedvane for at det skal (eller kan) betales for medvirkning. Hvis det er dette økonomiske hensynet som begrunner ønsket om endring, er TV 2 i tvil om en slik "markedsregulering" bør tas inn i VVP.

TV 2 foreslår at første setning i 3.11 strykes og at man eventuelt vurderer å erstatte denne med en plikt til, hvor betalingen kan ha relevans for det publiserte, å opplyse publikum om at medvirkning er skjedd mot betaling. Vår erfaring er i så fall at omfanget av betalinger da vil avta.

For øvrig er vi positive til hensynene som ligger bak utkastets 2. setning. Vi mener imidlertid at det grunnleggende hensynet her følger av prinsippene i punkt 3.9 om ikke å misbruke andres "uvitenhet eller sviktende dømmekraft". Til forslagetts konkrete utforming er TV 2 skeptisk til bruken av begrepet "betalingsordninger". I så fall kan man komme til å overse de situasjonsbetingede betalinger. Vi synes også at "egen samvittighet" og "trå innenfor andres privatsfære" ikke fullt ut er dekkende for de problemstillinger som reises. Vi noterer at man kort bemerker at "enkelte typer betalingsjournalistikk" vil reise tvil om holdbarheten i det som publiseres. Som det fremgår ovenfor er dette et helt sentralt element etter TV 2s vurdering. Vi vil også mene at man kanskje bør klargjøre at redaksjonene ikke skal gjøre utbetalinger som kan oppfattes som bestikkelser. (Det er ikke bare mottaker av de 30 sølvpenger som er å klandre).

Dersom man, til tross for at det både kan og har vært reist innsigelser til dette, på nytt ønsker å gjøre en situasjonsbetinget generell utvidelse av plakaten foreslår TV 2 at 3.11 1. og 2. punktum utformes slik.

Det skal – hvor ikke kildevernet sperrer for det – informeres om at kilder eller medvirkende er betalt dersom informasjonen om dette er relevant for publikums oppfatning av det journalistiske arbeid og det ikke ellers fremgår av sammenhengen. Det er uforenlig med god presseskikk å gjøre eller stille i forventning betalinger på et vis eller i et omfang som motiverer potensielle kilder til å handle i strid med egen samvittighet, til uberettiget å gi informasjon om andres næringsdrift/ privatsfære eller som kan medvirke til at informasjon tilpasses eller farges på grunn av betalingen.

Hensynet til nyhetsformidling og forholdet til avtaler om rettigheter

Hva gjelder siste linje "Betaling for rettigheter skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling" er TV 2 kritisk, ikke fordi vi ikke deler de grunnleggende synspunkter, men fordi vi anser det sentrale ved dette dekket av ikke bare 1.3, men også fremstår som en konsekvens av 1.1. og 2.3. Vi anser dette tilstrekkelig.

TV 2 er også kritisk til bruken av generelle begreper som "rettigheter" og "fri nyhetsformidling".

Hva "rettigheter" skulle være her er noe uklart. Et viktig poeng som synes å forsvinne i diskusjonene rundt dette er at typisk en kringkaster når "sportsrettigheter" eller andre visningsrettigheter kjøpes, ikke kan erverve større eller andre rettigheter enn det selgeren faktisk besitter (i tillegg til de rettigheter kringkasteren selv "skaper" typisk til AV-verkene som produseres).

Vi har innledningsvis også pekt på at det etter TV 2s oppfatning er nødvendig å skille mellom det som er journalistikk og det som utgjøres av annet redaksjonelt materiale/underholdning. Vi er de første til å erkjenne at grensen kan være vanskelig å trekke, men vi mener at grensedraining er mulig og nødvendig.

TV 2 ser problemstillingene knyttet til idrettsarrangementer og andre arrangementer - eller produksjoner (typisk storfilmer eller spill) som har stor generell interesse ved seg - som prinsipielt sett ganske likeartet.

Et konkret eksempel fra TV 2s side er for eksempel Idol-serien som kjøres på direkten og hvor det hver uke settes opp konserter. Vi kan ikke se noen grunn til at TV 2 skulle være presseetisk forpliktet til å gi (alle) andre medier noen tilgang til å overføre hele eller deler av disse arrangementene. Vi kan heller ikke se noe presseetisk grunnlag for å kritisere eksklusivitetsavtaler med medvirkende og andre avtaleparter, selv om andre medier naturligvis vil mene at dette har "nyhetsinteresse".

På den annen side er det selvsagt ikke slik at TV 2 kan - eller ønsker å - hindre at det drives journalistikk om og rundt disse begivenhetene, typisk at man rapporterer hva som har skjedd forutsatt at dette ikke urimelig belaster verdien av de investeringer som arrangør og rettighetshaver har gjort. Retten til å drive fri nyhetsrapportering bør naturligvis beskyttes og fremheves. Likeledes bør hindringer her kritiseres og søkes fjernet.

TV 2 mener imidlertid det er presseetisk akseptabelt å sikre at det underholdningsstoff som skapes av arrangører/produksjonsselskaper/TV 2 faktisk også kan utnyttes av oss, og uten at andre medier i ly av å drive "fri nyhetsformidling" trekker veksler på det arrangør/producent/rettighetshaver investerer i og er avhengig av, uten at avtale inngås og eventuelt at vederlag betales.

At arrangører av slikt - og også TV 2 - normalt ser seg tjent med å gi mediene en adgang til i større eller mindre grad, å viderebringe arrangementene er noe helt annet.

TV 2 vil derfor sterkt fraråde at den foreslåtte setning tas inn slik det nå er foreslått.

Avslutning

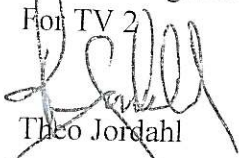
TV 2 vil igjen advare mot tendensen til at ethvert tema som i en konkret situasjon kan fremtre som problematisk eller omfattet med en viss offentlig interesse, umiddelbart skal medføre endringer i de etiske normer i form av en ny kasuistisk tilleggsregulering. De etiske normene bør være prinsipielle fremfor kasuistiske og slik utformet at de dekker sentrale problemstillinger.

Vi ser det ikke som særlig "påfallende" om det ikke er konkrete reguleringer om betalingsjournalistikk i plakaten. Det som derimot kan virke påfallende er at man faktisk anser det nødvendig - gang på gang - å fylle inn nye konkrete reguleringer, for å tilfredsstille et eller annet uklart beskrevet behov eller for å gi signaler utad.

I så måte kunne det vært tjenlig om man kunne konkretisert siste setning noe mer.

Med vennlig hilsen

For TV 2

Theo Jordahl

Norsk Presseforbund -
Postboks 46 Sentrum
0106 Oslo

Oslo 2007-11-05

Høring - Forslag til lov endringer i Vær Varsom-plakaten

Norsk Redaktørforenings styre innstiller på følgende vedtak vedr endringer i Vær Varsom-plakaten:

1. Forslaget til ny siste setning i Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 avvises.
2. Det foreslås et nytt punkt 3.11 i Vær Varsom-plakaten:
"Ut over moderate honorarer for nyhetstips, skal pressen som hovedregel ikke betale kilder og intervjuobjekter for informasjon. Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til å trå innenfor andres privatsfære, eller til å gi fra seg personsensitiv informasjon. Betaling for rettigheter skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling"

Vedtaket er enstemmig.

Til 1:

NRs begrunnelse for å avvise forslaget til ny setning i punkt 3.2 bygger på risikoen for at det skal oppfattes som en godkjennelse av betalingsordninger. I hvert fall den som leser den nye sistesetningen i punkt 3.2 uten å se den i sammenheng med det nye punkt 3.11 vil kunne oppfatte tillegget i punkt 3.2 som en indirekte aksept av det å betale for informasjon. Rent pedagogisk er dette i det minste en utfordring., også fordi den "informasjonen" som VVP-komiteen primært viser til som akseptabel for betaling er bruk av kjente menneskers tid og kjøp av eksklusive rettigheter til arrangementer. I begge tilfeller kan begrepet "informasjon" virke noe fremmedartet i forhold til hva det faktisk er man betaler for. NR-styret er – etter en samlet vurdering – kommet til at vi vil anbefale at den foreslåtte setningen *ikke* tas inn i punkt 3.2. Primært bygger vi på det argumentet at setningen er egnet til å fremstå som en "godkjennelse" av det å betale for informasjon, mens revisjonen av Vær Varsom-plakaten har som overordnet mål å fremme det motsatte resultat.

Til 2:

NR-styret kom etter noe debatt fram til at ordet "moderat" må kunne brukes i sammenhengen, ved at man legger "nøkterne" og "vanlige" inn i tolkningen. Det ble nevnt at de største redaksjonene tidvis betaler opp til 25.000 kroner for månedens beste tips. I debatten ble det nevnt at dette i alle fall som utgangspunkt ved innføringen av bestemmelsen i 2008 bør være en øvre grense, og så blir det et skjønnsspørsmål hva som er moderat i den aktuelle sammenhengen.

Det andre begrepet som NR-styret fant vanskelig å forholde seg til i komitéforslaget, var "medvirkning" i siste del av første setning i 3.11. I tillegg til problemer med å forstå hvilke former for medvirkning man her har tenkt på, ble det pekt på at ordlyden kunne føre til problemer der det faktisk er reelt å betale for redaksjonell medvirkning, bl a innenfor kringkastingsproduksjoner. Det var derfor enighet om å sette punktum ved "informasjon", som er det sentrale i sammenhengen.

Det tredje begrepet i komiteens forslag som NR-styret vurderte som problematisk var "*å handle i strid med egen samvittighet*". Vi fant at det ville bli en særlig utfordring for PFU å skulle vurdere hva den enkelte tipser eller informants personlige samvittighet må bety som etisk terskel. Intensjonen bak det å ta inn et slikt hensyn er imidlertid ikke vanskelig å forstå, og utfordringen var altså å finne en formulering som i større grad ga konsistens og et grunnlag for håndheving gjennom PFU. NR-styret kom altså fram til at vårt vedtatte forslag i så måte var å foretrekke framfor det opprinnelige fra komitéen.

Med vennlig hilsen
Norsk Redaktørforening

Nils E. Øy
Generalsekretær

Kringkastingssjefen

Norsk Presseforbund
v/generalsekretær Per Edgar Kokkvold
Postboks 46 Sentrum
0101 OSLO

Postadresse: 0340 OSLO
Besøksadresse: Bjørnstjerne
Bjørnsons plass 1

Sentralbord: 23 04 70 00
Telefaks: 23 04 73 33
Telefon direkte: 23 04 83 00
E-post: hilde.klath@nrk.no

Norsk rikskringkasting as
Foretaksreg.: NO976 390 512 MVA

www.nrk.no

Deres ref./dato:
01.10.2007

Vår ref.:
07/1707 OAN/hk

Dato:
5. november 2007

Høringsuttalelse vedrørende forslag til endringer i Vær Varsom-plakaten – pkt. 3.2 og nytt pkt. 3.11

Vi viser til Norsk Presseforbunds høringsrunde vedrørende innstillingen fra Vær Varsom-komiteen med forslag til endringer i Vær Varsom-plakaten. NRKs redaksjonelle ledelse har vurdert innstillingen og vil i det følgende kommentere det konkrete forslaget.

NRK deler Vær Varsom-komiteens vurderinger av behovet for å endre plakaten med sikte på bedre å reflektere de presseetiske prinsipper knyttet til såkalt betalingsjournalistikk.

Ad forslaget til endring av pkt. 3.2

NRK er enig i at det er grunn til å være aktsom ved behandlingen av betalt informasjon. Vi går likevel imot forslaget om å innta en ny setning som eksplisitt uttrykker dette i punkt 3.2.

Vi mener formuleringen er unødvendig fordi en slik aktsomhetsnorm allerede følger av hovedregelen om kildekritikk i bestemmelsens første punktum. Prinsippet om kildekritikk har mange fasetter og vi frykter at en tilføyelse om betalt informasjon lett vil kunne skape ønske om ytterligere presiseringer i bestemmelsen. Det bør etter vårt syn fortsatt være et mål å tilstrebe at Vær Varsom-plakaten ikke får et uhensiktsmessig omfang med for detaljerte bestemmelser. Eventuelle presiseringer av de grunnleggende etiske prinsipper bør derfor begrenses til forhold hvor det fremstår som særskilt nødvendig.

Ad forslaget til et nytt punkt 3.11

NRK støtter forslaget om å innta et nytt punkt 3.11 om betalingsjournalistikk.

Til tross for vår generelle merknad ovenfor - vedrørende målet om å begrense Vær Varsom-plakatens omfang - mener vi erfaringer har vist at det kan være behov for en særskilt regel med hensyn til betalingsmekanismer som frister noen til å gi informasjon om andre menneskers privatsfære – det være seg bilder, brev eller annet. Samtidig er det viktig å understreke pressens legitime behov for å kunne motta informasjon også av privat karakter, der informasjonen bidrar til å belyse eller dokumentere forhold av samfunnsmessig interesse.

En presseetisk regel som avveier disse hensyn, er vanskelig å formulere presist. Vi mener likevel det er grunn til å innta en ny bestemmelse som gir etisk rettleiding og grunnlag for å slå ned på klare overtramp.

Vi vil imidlertid foreslå enkelte redaksjonelle endringer i komiteens forslag. For det første vil vi foreslå at man stryker *"eller medvirkning"* i slutten av første setningsperiode. Medvirkningsbegrepet er etter vårt syn unødvendig og i tillegg er det egnet til å skape tvil om regelens rekkevidde. I kringkastingssammenheng er det ofte ønskelig at medvirkende deltar personlig i nyhets- og aktualitetsprogrammer. Det er ikke uvanlig at NRK dekker mindre beløp for dekning av kostnader mv. i slike sammenhenger. Vi mener vår praksis på dette område er uproblematisk og at formuleringen derfor bør utelates for å unngå unødig tvil.

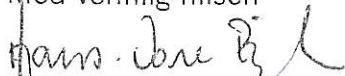
Hva angår andre setning i forslaget til nytt 3.11, vil vi foreslå at denne omredigeres. Vi mener formuleringen om å handle *"i strid med egen samvittighet"* er problematisk fordi vilkåret henviser til kildens subjektive samvittighet, hvilket naturligvis ofte vil være et umulig vurderingskriterium for PFU å avklare. Vi mener følgelig at denne del av formuleringen bør strykes.

Vi foreslår at det i stedet tas inn en tilføyelse i setningens siste del som eksplisitt rammer slike betalingsordninger som frister noen til å gi fra seg personsensitiv informasjon. I praksis har det nettopp vært slike situasjoner som har vært etisk kritikkverdige. Vi vil følgelig foreslå at andre setning i punkt 3.11 bør lyde:

"Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til å trå innenfor andres privatsfære eller til å gi fra seg personsensitiv informasjon."

NRK støtter også forslaget om å innta en formulering som fastslår prinsippet om fri nyhetsformidling. Vi mener prinsippet om ytrings- og informasjonsfrihet tilsier at mest mulig informasjon bør være tilgjengelig for pressen, selv om en kilde har mottatt betaling for å bringe informasjonen til offentlighet.

Med vennlig hilsen

Hans-Tore Bjerkaas
kringkastingssjef

NJs innstilling til revisjon av Vær Varsom-plakaten

Pkt. 3.2:

Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Dersom anonyme kilder tas i bruk, eller redaksjonen tilbys eksklusivitet, må det stilles særlig strenge krav til kildebruk.

Det stilles særskilt strenge krav til kildekritikk dersom man behandler betalt informasjon.

Pkt. 3.11:

Pressen skal som hovedregel ikke betale kilder og intervjuobjekter for informasjon eller medvirkning. Vis moderasjon ved honorering for nyhetstips.

Det er uforenlig med god presseskikk å ha betalingsordninger som er egnet til å friste mennesker til uberettiget å trå innenfor andres privatsfære eller gi fra seg personsensitiv informasjon.

Ny 3.12

Betaling for rettigheter skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling.

Begrunnelse for innstillingen

Til 3.2

NJs landsstyre ønsker å presisere at det må stilles særskilte krav til kildekritikk når man unntaksvis behandler betalt informasjon. Derfor bruken av ordet dersom. NJ ønsker også et tredje nivå i forhold til krav om kildekritikk, og sterkere formuleringer enn ved bruk av anonyme kilder og når redaksjonen tilbys eksklusivitet.

NJ er uenig med NR i at en slik formulering åpner for aksept for betalingsjournalistikk, og viser til at hovedregelen i punkt 3.11 også åpner for unntak. Derfor er det vesentlig at det stilles krav til pressens kildekritikk i de tilfeller/ved de unntakstilfellene det faktisk betales.

Til 3.11

NJ ønsker å presisere hovedregelen først i det nye punktet, altså at det som hovedregel ikke skal betales for informasjon og medvirkning. Så støtter vi at moderate nyhetstips er et unntak fra denne hovedregelen, men ønsker å innføre begrepet moderasjon – for på den måten å vise til en utvikling, snarere enn en kronestørrelse.

NJ støtter NRs forslag til siste setning, fordi vi mener den i mindre grad enn Vær Varsom-komiteens innstilling åpner for subjektiv vurdering av kilders samvittighet.

Til 3.12

NJ mener betaling for rettigheter og hinder for fri nyhetsformidling hører hjemme i et eget punkt, og ikke under 3.11 slik Vær Varsom-komiteen foreslår.

Kommentar til Vær Varsom-komiteens innstilling for øvrig:

NJ ber NPs generalsekretær om å klargjøre hva som menes med følgende setning fra VVP-komiteens begrunnelse:

"Vi kan heller ikke se det problematiske i at kjendiser eller folk i frie yrker får en slags kompensasjon for den tid man stiller til rådighet for mediene".

Det er åpenbart at setningen har åpnet for uheldige tolkninger fra deler av pressen. Blant annet har Se og Hørs nyhetsredaktør tolket setningen dit hen at bladet kan betale så mye de ønsker for eksklusivt kjøp av for eksempel "hjemme hos-reportasjer. Dersom en slik tolkning ikke står uimotsagt mener NJ det svekker hovedregelen i nytt punkt 3.11.